

Геращенко Н.М.,
спеціаліст вищої категорії, старший викладач
ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського НПУ ім. О. Довженка»

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОБЛЕМНИХ СИТУАЦІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Створення проблемної ситуації потребує правильного підходу до побудови ситуаційної задачі й вибору проблемного питання, а також вимагає необхідного дотримання наступних умов:

- пізнавальна задача має ґрунтуватися на знаннях і вміннях, якими вже володіють здобувачі освіти;
- студенти мають добре зрозуміти поставлену навчальну проблему й кінцеву мету її розв'язання;
- проблемна ситуація повинна відповідати інтелектуальним можливостям здобувачів освіти й рівню оволодіння ними практичними вміннями і навичками;
- створюючи проблемну ситуацію, педагог ставить запитання, що допомагають здобувачам освіти зрозуміти суть проблеми й необхідну закономірність для її розв'язання.

Для створення проблемних ситуацій необхідно дібрати навчальний матеріал, що характеризується суттєвими міжпредметними і причинно-наслідковими зв'язками, а також матеріал, основою якого є узагальнення найбільш суттєвих якостей, явищ, властивостей та виявлення закономірностей. Проблемні ситуації важко створювати на основі описового матеріалу, фактів, подій, формулювань законів, принципів науки [3].

У майстрів виробничого навчання найчастіше виникають труднощі при виборі змісту навчального матеріалу й формулюванні проблемних питань і проблемних ситуацій.

Необхідно враховувати, що проблемні питання і практичні завдання мають викликати труднощі в студентів, але бути доступними і посильними, тому що непосильні завдання не можуть викликати інтересу до їх розв'язання.

Варто пам'ятати, що особливість проблемного питання – це відсутність можливості дати на нього пряму однозначну відповідь. Для формування проблемних запитань можна рекомендувати наступні ключові слова: «Що відбудеться у випадку...?», «Чи можна замінити...?», «Які умови необхідні для здійснення...?», «Як необхідно змінити послідовність операцій, щоб...?», «Чому потрібно зробити саме так, а не інакше...?». Застосування проблемного навчання можливе на всіх етапах заняття з виробничого навчання будь-якого типу, однак при цьому потрібно майстру перед підготовкою до уроку проаналізувати зміст навчального матеріалу в такій послідовності:

- конкретизувати знання й уміння здобувачів освіти за темою уроку;
- виділити основні поняття і трудові прийоми, що мають бути вивчені, рівень їх засвоєння;
- установити рівень новизни і складності навчального матеріалу;
- виявити логіку викладання навчального матеріалу й суперечливі факти інформації, на основі яких може бути створена проблемна ситуація;
- визначити вид представлення проблеми: проблемне питання, завдання, задача;
- розробити прийоми роботи в процесі вирішення проблемної ситуації: характер викладення навчального матеріалу (проблемний виклад, евристична бесіда, дискусія і т. д.), постановка наведених питань; особливості демонстрації трудових прийомів й операцій;
- підготувати засоби навчання й дидактичне забезпечення уроку (схеми, креслення, картки-завдання тощо).

Роль майстра виробничого навчання в процесі реалізації проблемного навчання на заняттях змінюється: він не просто повідомляє навчальну інформацію та демонструє трудові прийоми й операції, якими потрібно

відтворити, але і сприяє розвитку мислення й самостійної пошукової діяльності здобувачів освіти [1].

На наш погляд, особливостями використання проблемних ситуацій є те, що для них доцільно брати реальні сюжети з практики й досвіду здобувачів освіти. Вважаємо, що ефективність використання аналізу проблемних виробничих ситуацій можлива за умов, якщо: опис ситуації відповідає змісту й методиці теми; чітко і ясно сформульований; відтворює правдивий перебіг процесів і явищ, котрі мають місце в професійній діяльності; викликає пізнавальну потребу і спонукає студентів до інтелектуальної діяльності; враховує їх рівень знань і можливості, що включають творчі здібності й життєвий досвід; не містить коментарів педагога, його емоційного ставлення до ситуації, а лише деякі поради, необхідні для прийняття рішення.

Щодо методики проведення аналізу проблемних ситуацій, то вона має включати в себе такі етапи: введення в проблему, що вивчається; презентація професійної ситуації; вивчення ситуації та проект рішення. Свої відповіді й пропозиції здобувачі освіти записують на ватмані; відбувається групова дискусія, що включає три фази: визначення спрямованості обговорень усієї дискусії та її характер; обговорення прийнятих рішень, оцінка їх з урахуванням вимог, що було визначено на першому етапі; остаточне формулювання групового рішення, підсумкова бесіда.

Ефективне використання проблемних ситуацій надає майстру можливість розвивати в студентів здатність аналізувати свою роботу, знаходити причини помилок і способи їх усунення, заохочувати здобувачів освіти до творчого, раціоналізаторського підходу щодо виконання завдань, привчати до постійного використання навчально-технологічної документації.

Отже, використання на заняттях виробничого навчання проблемних ситуацій сприяє усвідомленню здобувачами освіти себе як суб'єктів професійної діяльності; формуванню здатності застосовувати набутий досвід у типових ситуаціях, передбачати проблеми в нетипових і нестандартних ситуаціях, що виникатимуть у реальній практичній діяльності; оптимізації процесу

формування навичок професійного спілкування; розкриттю творчого потенціалу здобувача освіти; розвитку особистісних професійно значущих якостей.

Список використаної літератури

1. Міськова А.В. Сучасні підходи до організації і проведення уроків виробничого навчання. Методична розробка. Суми: ДПТНЗ «Сумське вище професійне училище будівництва і дизайну», 2014. 52 с.
2. Основні аспекти педагогіки профтехосвіти: навчальний посібник / за ред. Нікуліна А.С., Молчанова В.М., Верченко Н.В., Торби Ю.І. Донецьк: ДПОПП, 2006. 296 с.
3. Фіцула М.М. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Київ: Видавничий центр «Академія», 2002. 528 с.